

Відповідь
 Київського національного університету імені Тараса Шевченка
 на зауваження і рекомендації проекту експертного висновку ГЕР щодо акредитаційної експертизи
 ОНП 1481 Археологія
 Рівень вищої освіти – магістр
 спеціальність – 032 Історія та археологія

Київський національний університет імені Тараса Шевченка дякує Галузевій експертній раді за виконаний аналіз, високу оцінку за Критеріями 4, 6, 8, рекомендації сприятимуть покращенню ОНП. Водночас ми не розуміємо підстав зниження оцінки з А до В за Критерієм 7. Користуючись можливістю надаємо коментарі щодо окремих позицій звіту.

Проект висновку ГЕР	Коментарі КНУТШ
Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми Рівень відповідності (експертна група) Рівень В Рівень відповідності (ГЕР) Рівень В	
1.2 Документальних підтверджень про те чи виносився на громадське обговорення проект оновленої програми у 2021 році віднайти не вдалося. Водночас варто зазначити, що ЗВО не представлені у проектній групі розробників, як і представники роботодавців (стор.4-7). ГЕР вивчила пропозицію КНУ імені Тараса Шевченка, викладену у коментарях до звіту про результати акредитаційної експертизи освітньої програми ЕГ, обговорила усі моменти цього питання на своєму засіданні, і не знайшла підстав щодо підняття оцінки за критерієм 1 з рівня відповідності В до А. На нашу думку діяльність за цим критерієм не є взірцевою. Саме тому ГЕР залишає рівень відповідності за цим критерієм без змін – В. Рекомендації	В звіті ЕГ в описі підкритерію 9.2 зазначено «ЕГ встановлено, що на сайті факультету від 18.06.2021 було розміщено, для громадського обговорення проект оновленої ОНП, а також форма зворотного зв'язку (http://www.history.univ.kiev.ua/2021/06/18/masters-programs/).» До складу групи розробників входять представники ЗВО, а саме науково-педагогічні працівники, які є професіоналами-практиками у галузі археології. Гарант ОНП, кафедра археології та музеєзнавства, постійно проводять неформальні консультації з здобувачами, випускниками, колегами, зокрема, в ході спільних наукових заходів, залучають їх під час обговорення на засіданнях кафедри. Представники студентського самоврядування входять до складу Вченої ради історичного факультету, на якій затверджується Опис програми. Документи про проведені консультації завантажені у відповіді на запити ЕГ (п. 11 відповіді на запит ЕГ). Водночас здобувачі освіти не можуть бути проектантами програми спрямованої на досягнення кваліфікації якої ще не мають. Слід відмітити, що зміни по впровадженню англomовних курсів та курсів присвячених первісній археології розроблялись спільно з, та були рекомендовані вченими та викладачами ведучих археологічних центрів, серед яких Університет Феррара (Італія), Жешувський університет (Польща), Бернський університет (Швейцарія), Національний природничий музей (Франція), Політехнічний інститут Томар (Португалія), Університет імені Адама Міцкевича в Познані (Польща), Національний музей історії України,

Проект висновку ГЕР	Коментарі КНУТШ
<p>Рекомендуємо при черговому перегляді та удосконаленні ОНП «Археологія», до проектної групи з розробки ОП (робочої групи) включати не лише представників академічної спільноти, а й інших стейкхолдерів. Пропонуємо звернути увагу на ПРН 11, прибравши з його формулювання слово «здатність». Радимо оприлюднити на вебсторінці кафедри (поруч з опублікованою ОНП) надані на неї рецензії та відгуки або при черговому її перегляді, внести інформацію про їх у ОНП.</p>	<p>Археологічний музей Інституту археології НАН України, в рамках міжнародного освітнього проекту “Nature and Society in Prehistoric Europe” (2021), підтриманого Європейським союзом за програмою House of Europe. (пункт 13 відповіді на запит ЕГ. Дані про використання досвіду інших українських та зарубіжних ЗВО при формуванні й оновленні компонентів ОП (до пункту 7 запиту), див. файл «2021_міжнародний_освітній_проект.pdf).</p> <p>Результати громадського обговорення після прийняття рішень знімаються з сайтів – це нормальна практика всіх європейських університетів (на сайті МОН не знайти рецензії на проекти Стандартів, як і самі проекти стандартів, що були оприлюднені для громадського обговорення).</p> <p>Результати обговорення ОНП, протоколи засідань кафедри, зауваження та рекомендації, що надійшли під час громадського обговорення і т.п. є внутрішніми документами та не обов’язкові для оприлюднення. Оприлюднення їх на сайті перевантажить інтерфейс сайту для пересічного відвідувача і ускладнить швидкий пошук необхідної інформації. За прийняті рішення щодо врахування чи не врахування пропозицій несе відповідальність гарант освітньої програми, який оцінює всі рекомендації. Правильність і обґрунтованість рішень гаранта обговорюються також на засіданнях кафедри, навчально-методичної комісії та Вченої ради історичного факультету.</p> <p>Вважаємо зразковими практиками введення до складу групи розробників професіоналів, що мають практичний досвід в галузі археології (НПП кафедри) при проектуванні ОНП, консультації з іноземними колегами, а також залученість здобувачів, випускників, колег при її обговоренні на круглих столах, засіданнях кафедри.</p> <p>Вважаємо, що подібна практика формування та вдосконалення освітньої програми є взірцевою і свідчить про її значну інтегрованість у міжнародний науковий та освітній контекст, заслуговує на оцінку А.</p>
<p>Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми Рівень відповідності (експертна група) Рівень В Рівень відповідності (ГЕР) Рівень В</p>	
<p>2.2 У п. 4 «Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання» варто було запропонувати перелік посад, які може обіймати</p>	<p>Освітня кваліфікація вказана в розділі 3 Опису освітньо-наукової програми «Атестовані здобувачі освіти отримують освітню кваліфікацію Магістр історії та археології, що підтверджується видачею диплома магістра Київського національного університету імені</p>

Проект висновку ГЕР	Коментарі КНУТШ
<p>магістр історії та археології відповідно до Державного класифікатора професій ДК 003:2010. Запропонований опис цього пункту, наприклад, в «туристичній сфері, в аналітично-інформаційних інституціях» є загальним, крім того, у ОНП недолік обов'язкових ОК та ПРН, які безпосередньо формують придатність випускника до цитованої діяльності. В першому пункті профілю ОНП не зазначено, яку освітню кваліфікацію присвоюється випускнику, лише в навчальних планах зазначено магістр історії та археології (Археологія).</p> <p>Разом з тим зазначимо, що освітні компоненти ОНП логічно взаємопов'язані та дають змогу загалом досягти заявлених цілей і програмних результатів навчання, передбачених у профілі ОНП «Археологія».</p> <p>ГЕР вивчила пропозицію КНУ імені Тараса Шевченка, викладену у коментарях до звіту про результати акредитаційної експертизи освітньої програми ЕГ, обговорила усі моменти цього питання на своєму засіданні, і не знайшла підстав щодо підняття оцінки за критерієм 2 з рівня відповідності В до А. На нашу думку діяльність за цим критерієм не є взірцевою. Саме тому ГЕР залишає рівень відповідності за цим критерієм без змін – В.</p> <p>Рекомендації</p> <p>Рекомендуємо здійснити корекцію змісту ОНП, зокрема в частині більш чіткого опису придатності до працевлаштування, зазначивши професії, які може обіймати магістр історії та археології відповідно до Державного класифікатора професій. Радимо поліпшити процедуру вільного вибору ОК ЗВО ОНП</p>	<p>Тараса Шевченка. Атестованим здобувачам освіти можуть присвоюватися наступні професійні кваліфікації: археолог, молодший науковий співробітник.» (сс. 15-16).</p> <p>Також в Розділі 3 опису вказано, що випускникам можуть бути присвоєні професійні кваліфікації археолога та молодшого наукового співробітника за умови виконання певних вимог (наводяться в цьому ж розділі).</p> <p>Номери професій археолога та молодшого наукового співробітника за національним Класифікатором професій вказуються в Навчальному плані ОНП.</p> <p>Підрозділ «Придатність до працевлаштування» відображає здатність випускників виконувати певні види робіт у визначених галузях (видах) економічно діяльності і в жодному разі не є тотожною присвоєнню професійної кваліфікації. Так, серед загальних та фахових компетентностей, які формуються у випускників є здатності до дослідницької роботи, аналізу та синтезу (ЗК1, 9; ФК1-2, 6, 11, 13), які, на нашу думку, і дозволяють їм потім працювати у аналітично-інформаційних інституціях. Знання ж археологічних пам'яток, специфіки їх використання, soft skills (здатність робити доповіді, виступи, презентації, візуалізацію об'єктів тощо), що формуються у студентів після навчання на ОНП сприяють успішному виконанню професійних функцій в туристичній сфері. Така форма характеристики випускників Університету високо цінується роботодавцями всіх галузей, оскільки дає їм можливість прийняти рішення щодо відповідності претендента вимогам виконання робіт за наявною вакансією.</p> <p>Унікальність ОНП та її практик засвідчується тим, що магістерська програма з археології наявна лише у двох ЗВО - КНУТШ та НУ «Києво-Могилянська академія». В той же час, слід констатувати, що набір освітніх компонентів ОНП є абсолютно унікальним і не повторює жодну програму. Особливістю запропонованих курсів є їхній комплексний та проблемний характер, що відрізняє програму від традиційного розташування курсів за хронологічним принципом (археологія палеоліту - мезоліту - неоліту ... тощо). В основі низки навчальних дисциплін ОНП лежить окремий підхід або метод: типологічний (Археологічна типологія та класифікація), палеоекологічний (Природа і суспільство в первісній Європі), палеогеографічний (Археологія антропогену), реконструктивний (Соціально-економічні реконструкції за археологічними джерелами), антропологічний (Теоретична антропологія), за допомогою яких розкриваються особливості поведінкової та матеріальної культури від найдавніших часів до доби середньовіччя.</p>

Проект висновку ГЕР	Коментарі КНУТШ
<p>в частині щодо збільшення вибору дисциплін із факультетського переліку.</p>	<p>За нашого переконання, саме такий підхід у викладанні археологічних дисциплін має відповідати магістерському освітньому рівню, який передбачає комплексність та проблемність у вирішенні наукових питань та глибоке ознайомлення здобувачів з методологією археологічної науки.</p> <p><i>Подібні практики відповідають сучасним загальноєвропейським тенденціям і є взірцевими для вітчизняної археологічної освіти (і заслуговують, на нашу думку, на оцінку А).</i></p> <p>Щодо вдосконалення процедур вільного вибору то Університету незрозуміло чим керується ГЕР – більших можливостей вибору дисциплін як за фахом так і з інших галузей знань немає в жодному іншому ЗВО України.</p>
<p>Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання Рівень відповідності (експертна група) Рівень В Рівень відповідності (ГЕР) Рівень В</p>	
<p>3.2</p> <p>Станом на 8 травня 2023 року на сторінці історичного факультету, де розміщені програми магістерського рівня вищої освіти, за посиланням де мала б розміщуватися програма фахового іспиту на ОНП «Археологія», завантажується інша ОП – «Історичне туризмознавство». Тому познайомитися з програмою фахового вступного іспиту не вдалося.</p> <p>Рекомендації</p> <p>Радимо продовжувати розвивати практику визнання результатів навчання, отриманих в інших ЗВО, удосконалювати інформування здобувачів вищої освіти про можливість визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті, та можливості міжнародної мобільності.</p> <p>Пропонуємо програму вступного фахового іспиту на ОНП «Археологія» публікувати на вебсторінці кафедри археологія та музеєзнавство разом з програмами інших вступних випробувань окремою</p>	<p>Ми вдячні експертам ГЕР, що вказали, на технічну помилку, яка виникла під час розміщення програм фахових іспитів на сайті історичного факультету. В найближчий час буде виправлено.</p> <p>КНУ створює широкі можливості для здобувачів освіти, в тому числі, пов'язані з академічною мобільністю. Відбувається регулярне інформування студентів про існуючі програми низкою способів: через Інтернет та фейсбук-сторінку відділу академічної мобільності; діяльність куратора з академічної мобільності історичного факультету.</p> <p>Вважаємо, що здобувачі вищої освіти досить активно використовують можливості програм міжнародної мобільності. Виходячи з наявних пропозицій закордонних колег, студенти ОНП беруть участь в археологічних експедиціях (О. Іванова, А. Дяченко), дослідницьких проектах (М. Орлик, Ю. Сухорукова), що засвідчено необхідними документами у відомостях самооцінки ОНП.</p> <p>Неформальне навчання частково відбувається під час прослуховування студентами лекцій в міжнародних освітніх інституціях (Східноєвропейський університет – О. Іванова, Тюбінгенський університет – А. Кармаза, що вказано на с. 11 Відомостей про самооцінку), закордонних експедиціях (Молдова, Польща - А. Дяченко, О. Іванова). Сам характер неформальної освіти свідчить, що він не може бути жорстко регульованим та залежить від мотивації самих студентів.</p>

Проект висновку ГЕР	Коментарі КНУТШ
<p>рубрикою. Радимо прикріпити реальну програму вступного фахового іспиту у рубриці «Освітні програми ОР Магістр».</p>	
<p>Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність Рівень відповідності (експертна група) Рівень В Рівень відповідності (ГЕР) Рівень В</p>	
<p>5.4. Кваліфікаційні роботи здобувачів ОНП 2021 та 2022 років на сайті кафедри археології та музеєзнавства знайти не вдалося, проте, кваліфікаційні роботи здобувачів ОНП 2020-2022 років, які готували на кафедрі археології та музеєзнавства розміщені у репозитарії (на Гугл диску) історичного факультету. Кваліфікаційні роботи у цьому репозитарії не завантажуються для перегляду, лише перша титульна сторінка.</p> <p>Рекомендації Рекомендуємо активно долучати ЗВО ОНП «Археологія» до Проєкту сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) та Ініціативи академічної доброчесності та якості освіти (Academic IQ), учасником яких є університет. Радимо розглянути можливість розміщення кваліфікаційних робіт ЗВО ОНП «Археологія» на вебсторінці кафедри (за прикладом аспірантських робіт), з урахуванням чинного законодавства.</p>	<p>В пункті 4 відповіді на Запит ЕГ подано посилання на кваліфікаційні роботи на сайті кафедри археології та музеєзнавства та депозитарій факультету Магістерські роботи на сайті кафедри археології та музеєзнавства (включно з роботами 2023 р.) http://www.archaeology.univ.kiev.ua/home/index.php?option=com_content&view=category&id=819&Itemid=101</p> <p>Всі файли на депозитарії історичного факультету http://www.history.univ.kiev.ua/asp/repozitarij/ відкриваються. Очевидно проблеми з інтернетом у експертів ГЕР не дали можливість з ними ознайомитись.</p>
<p>Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси Рівень відповідності (експертна група) Рівень А Рівень відповідності (ГЕР) Рівень В</p>	
<p>7.2 Наукова бібліотека ім. М. Максимовича (яка має найбільші фонди серед університетських бібліотек України (3,52 млн. видань). Бібліотека надає доступ до</p>	<p>Матеріально-технічна база, яка використовується для навчання за ОНП, була високо оцінена ЕГ: «На думку ЕГ, матеріально-технічна база та освітнє середовище КНУТШ, повністю сприяє успішній реалізації ОНП «Археологія» та заявленим у ній ПРН. У ЗВО наявна</p>

Проект висновку ГЕР	Коментарі КНУТШ
<p>фондів і електронних каталогів, реферативної бази даних SCOPUS від Elsevier, Web of Science. У складі Університету працює Мистецький салон Молодіжного центру культурно-естетичного виховання, в якому відбуваються виставки та концерти. Усі учасники освітнього процесу мають доступ до комп'ютерних класів, читальних залів, бібліотечних фондів та їх баз даних. Перевірка кваліфікаційних робіт здобувачів на наявність текстових збігів у системі Unicheck є безкоштовною. У ЗВО наявна корпоративна електронна пошта (@knu.ua), яка дозволяє на безкоштовній основі використовувати різноманітні додаткові сервіси, зокрема Google. В умовах воєнного стану освітній процес забезпечується за допомогою платформи дистанційного навчання Google Classroom, а також інших ресурсів Google Workspaces. Специфічних зразкових практик, які заслуговують рекомендації для поширення в інших закладах вищої освіти, не виявлено.</p> <p>7.5 На ОНП «Археологія» не навчаються особи з особливими освітніми потребами. Проте в ЗВО створено всі необхідні умови для таких здобувачів, а саме: на сайті університету наявна пам'ятка «Про правила комунікації із людьми з інвалідністю», «Порядок супроводу осіб з інвалідністю» та «Концепція розвитку інклюзивної освіти «Університету рівних можливостей», наявні пандуси, спеціальний ліфт та місця загального користування, є позначки напрямів та інформації шрифтом Брайля, пожежний вихід. Разом з тим зазначимо, що</p>	<p>чітка й зрозуміла політика і процедури вирішення конфліктних ситуацій, яка є доступною для усіх учасників освітнього процесу, що підкріплено відповідною нормативною базою. ЕГ відзначає високий рівень комунікації між здобувачами та НПП. Слабких сторін не виявлено.</p> <p>На думку ЕГ, освітня діяльність в межах ОНП «Археологія» повністю відповідає визначеному критерію. Матеріально-технічна база та інфраструктура КНУТШ дають можливість максимально досягти окреслених цілей та програмних результатів навчання, ЗВО на належному рівні забезпечує різновекторну підтримку здобувачів вищої освіти. Створений освітній простір є безпечним для життя і здоров'я здобувачів вищої освіти, дає змогу задовольнити їхні потреби та інтереси та досягнути визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання. Зразковим, на думку ЕГ, є створення відповідних умов для осіб з особливими освітніми потребами».</p> <p>Слід додати, що унікальним та зразковим для ОНП є створення освітніх та матеріальних умов для поєднання академічної науки та освітніх практик через спілкування з науковим середовищем та безпосередню участь у сучасних наукових дослідженнях в галузі археології та збереження культурної спадщини. Студенти ОНП безпосередньо залучені до польових досліджень. Обробка колекцій, отриманих в результаті розкопок відбувається у реставраційній лабораторії кафедри, матеріали передаються у Наукові фонди Археологічного музею, у приміщеннях якого відбуваються лекційні та практичні навчання. Таким чином, у процесі навчання та виконання наукових завдань, студенти долучені до повного циклу обробки археологічних матеріалів від виявлення до культурно-хронологічної атрибуції та введення у науковий обіг, через публікації у факультетських та кафедральних виданнях.</p> <p>Так, студенти були долучені до польового дослідження таких відомих пам'яток як Межиріцька стоянка, Межибіж, Пастирське городище, Канівське поселення полян, трипільське поселення Бернашівка тощо. Самі експедиції стали базами археологічних практик та місцем комунікації між студентами та вітчизняними і закордонними спеціалістами в галузі археології, преісторії, зооархеології, палеогеографії тощо. Матеріали досліджень цих пам'яток оброблялись в Археологічній лабораторії під час виконання самостійних завдань та музейних практик і передавались на постійне зберігання до Археологічного музею КНУТШ. Актуальність цих практик засвідчено тим, що ці дослідження у багатьох випадках стали основою для написання магістерських</p>

Проект висновку ГЕР	Коментарі КНУТШ
<p>гуртожитки не мають подібної інфраструктури окрім одного.</p> <p>Специфічних зразкових практик, які заслуговують рекомендації для поширення в інших закладах вищої освіти, не виявлено.</p> <p>7.6 ГЕР вивчила матеріали СО ОНП «Археологія» і не знайшла специфічних зразкових практик, які заслуговують рекомендації для поширення в інших закладах вищої освіти. Діяльність на ОНП за цим критерієм не є взірцевою. Саме тому ГЕР знижує рівень відповідності за цим критерієм з А на В.</p> <p>Рекомендації Рекомендуємо для дистанційного навчання та здійснення комунікації зі ЗВО розглянути можливість запровадження на ОНП єдиного освітнього середовища, систему управління освітнім процесом. Пропонуємо розвивати на історичному факультеті КНУ імені Тараса Шевченка інклюзивний простір з можливостями навчання на ОНП людям з особливими потребами аби вони мали безперешкодний доступ до всіх приміщень, які використовуються в освітньому процесі.</p>	<p>робіт. Матеріали з низки пам'яток, досліджених здобувачами часто використовуються в подальшому для написання дисертацій на здобуття наукового ступеню кандидата історичних наук (Кириленко О., Радомський І., Чимирис М., Желага Д., Дяченко Д. та ін.).</p> <p>Наразі, серед програм підготовки археологів нам не відома подібна практика комплексного та повного поєднання науки з навчанням.</p> <p>Унікальними та зразковими є практики навчання студентів з використанням колекцій Археологічного та Зоологічного музеїв, в яких вони можуть реально працювати з усіма видами артефактів, екофактів, біофактів різних періодів. Студенти мають доступ до громадської спеціалізованої бібліотеки кафедри археології та музеєзнавства, що також варто поширення в інших ЗВО.</p> <p>На нашу думку, все вищенаведене підтверджує думку ЕГ, що діяльність за цим критерієм заслуговує оцінки А.</p>
<p>Критерій 9. Прозорість та публічність Рівень відповідності (експертна група) Рівень В Рівень відповідності (ГЕР) Рівень В</p>	
<p>Рекомендації Рекомендуємо після завершення процедури громадського обговорення, публікувати на відповідній сторінці офіційного сайту історичного факультету (кафедри археології та музеєзнавства) зведені відомості про отримані пропозиції, зокрема</p>	<p>Результати громадського обговорення після прийняття рішень знімаються з сайтів – це нормальна практика всіх європейських університетів (так, на сайті МОН не знайти рецензії на проекти Стандартів, які і самі проекти стандартів, що були оприлюднені для громадського обговорення).</p> <p>Результати обговорення ОНП, протоколи засідань кафедри, зауваження та рекомендації, що надійшли під час громадського обговорення і т.п. є внутрішніми документами та</p>

Проект висновку ГЕР	Коментарі КНУТШ
<p>про враховані/невраховані, з метою покращення ОНП. Також пропонуємо розмістити усю документацію за цією ОНП на окремій кафедральній спеціальній сторінці (рубриці) аби швидко, скоро та продуктивно було з нею знайомитися.</p>	<p>необов'язкові для оприлюднення. Оприлюднення їх на сайті перевантажить інтерфейс сайту для пересічного відвідувача і ускладнить швидкий пошук необхідної інформації. За прийняті рішення щодо врахування чи не врахування пропозицій несе відповідальність гарант освітньої програми, який оцінює всі рекомендації. Правильність і обґрунтованість рішень гаранта обговорюються також на засіданнях кафедри, навчально-методичної комісії та Вченої ради історичного факультету.</p>